

Krzysztof DANIELEWICZ
Szkoła NATO w Oberammergau

KONFLIKT ZBROJNY W MALI W LATACH 2012-2013 (CZEŚĆ I)

Abstrakt:

Celem artykułu jest wyjaśnienie genezy oraz przedstawienie przebiegu konfliktu zbrojnego w Mali, rozpoczętego w styczniu 2012 r. W rozwiązanie tego konfliktu zaangażowane były także siły zbrojne Polski, które wspólnie z innymi krajami Unii Europejskiej szkoliły malijskie siły zbrojne. Konflikt ten jest doskonałym przykładem ukazania możliwości organizacji terrorystycznych w zderzeniu ze słabym państwem, przy biernej postawie środowiska międzynarodowego. Wojna w Mali pokazuje także, jak zaangażowanie się środowiska międzynarodowego w jeden konflikt – w tym przypadku w Libii – może mieć wpływ na destabilizację sytuacji bezpieczeństwa w drugim kraju – tj. w Mali. W artykule omówiono skutki upadku dyktatury Muammara Kadhafiego dla wybuchu rebelii w Mali, przedstawiono także najważniejsze organizacje zbrojne zaangażowane w konflikt, ich rolę oraz skutki kilkumiesięcznych rządów na północy Mali. Zaprezentowano również działania, podjęte przez środowisko międzynarodowe w celu zakończenia konfliktu oraz stworzenia warunków do przywrócenia demokratycznych rządów w Mali.

Słowa kluczowe: Azawad, Mali, terroryzm islamski, Tuaregowie, wojna.

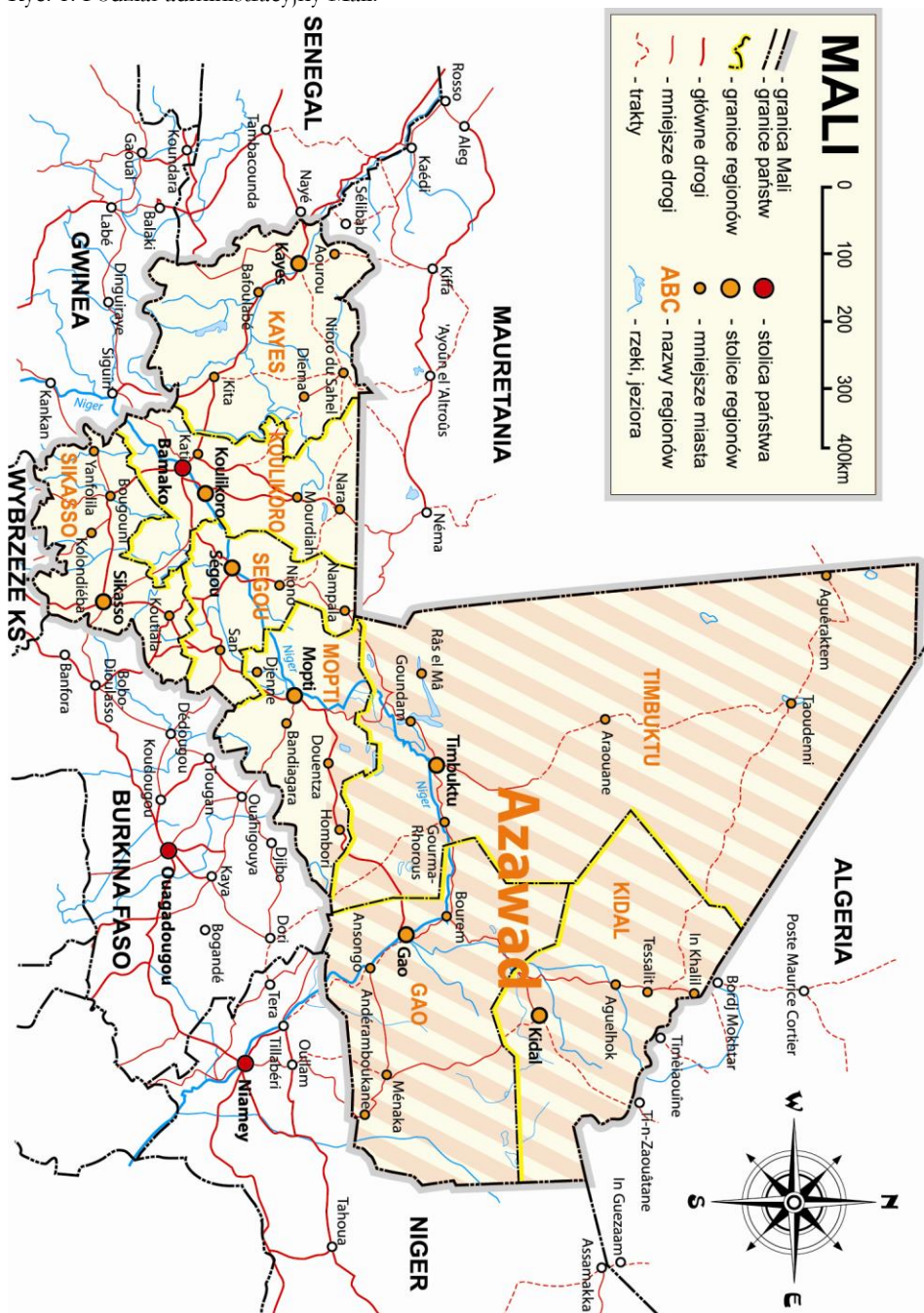
Konsekwencje wojny w Libii dla sytuacji w Mali

Mali jest jednym z tzw. państw Sahelu, czyli strefy przejściowej oddzielającej Afrykę Północną, przeważnie pustynną i zamieszkaną przez ludy z rodziny semicko-chamickiej, od Afryki Subsaharyjskiej („Czarnej”), której mieszkańcami są ludy murzyńskie. Północna część Mali to pustynia i półpustynia (65% terytorium), natomiast południowa obejmuje tereny sawanny przeciętej przez zakole rzeki Niger. Północne tereny kraju zamieszkują Tuaregowie (*Kel Tamaszeg*), którzy dopiero w połowie XIX wieku zaczęli przechodzić na osiadły tryb życia. Ponadto mieszkają tam Arabowie oraz Songhai, stanowiący większość w regionach Timbuktu i Gao, oraz nomadyczni pasterze Peuls, znani także jako Foulani lub Fulbe. Tuaregowie są większością głównie w regionie Kidal, w Menaka i Bourem (region Gao) oraz w regionie

Danielewicz, K., 2018, *Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I)*,
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.

Timbuktu. Arabowie zamieszkują miasta Timbuktu, Bourem, Kidal, Kounta i Tilemsi (Sidibé, 2013) (ryc. 1).

Ryc. 1. Podział administracyjny Mali.

Źródło: opracowanie autora.

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

Rebelie w Mali miały związek głównie z ruchami niepodległościowymi Tuaregów, zainicjowanymi w 1958 r., a więc jeszcze przed uzyskaniem niepodległości przez Mali. Starszyzna Tuaregów wysłała wówczas petycję do Francji, która rządziła wtedy kolonią zwaną Sudanem Francuskim. Francja zastanawiała się wówczas, czy utworzyć dla saharyjskich Tuaregów i Arabów samodzielne państwo Azawad¹, czy też scalić ich w jeden organizm państwowy z Murzynami subsaharyjskimi. Ponieważ wybrano wariant drugi, po uzyskaniu niepodległości przez Mali w 1960 r. Tuaregowie kilkakrotnie wszczynali powstania – m.in. w latach: 1963–1964, 1990–1996 oraz 2006–2009. Wszystkie one zostały zakończone w wyniku operacji przeciwpartyzanckich i negocjacji pokojowych (Flood 2013).

Pierwsze powstanie Tuaregów wybuchło w 1963 r. Zostało ono brutalnie zdławione przez armię malijską, która przez kolejne lata zarządzała terenami Tuaregów. W konsekwencji wielu z nich emigrowało do Algierii, Libii, Nigru, Mauretanii i Burkina Faso. Tereny północnego Mali były i są ekonomicznie bardzo zaniedbane, co dobrze oddaje arabskie znaczenie słowa Tuareg – „zapomniany przez Boga” (Morgan 2014).

Powstanie z 1990 r. zostało wywołane przez jednego z liderów Tuaregów – Iyad Ag Ghalego, który z grupą żołnierzy powracających z obozów wojskowych w Libii zaatakował miasto Menaka. Ghali był wtedy liderem ruchu o nazwie Ruch na Rzecz Wyzwolenia Azawadu (Popular Movement for the Liberation of Azawad – MPLA). Powstanie zakończyło się porozumieniem wynegocjowanym dzięki pomocy Algierii (National Pact of 1992), które nie zostało zaakceptowane przez wszystkich Tuaregów. W konsekwencji MPLA rozpadła się na cztery różne frakcje, a część żołnierzy Tuaregów i liderów wstąpiła do armii malijskiej. Niestety, większości ustaleń paktu nigdy nie wprowadzono w życie, co powodowało dodatkowe frustracje wśród Tuaregów. Podpisanie tego porozumienia spowodowało także niechęć części Tuaregów do samego Ghalego, co miało swoje późniejsze konsekwencje.

Kolejne powstanie wybuchło 23 maja 2006 r., kiedy to grupa Democratic Alliance of May 23 for Change (ADC) zaatakowała obiekty wojskowe w Kidal i Menaka. Rebelianci wycofali się następnie w rejon gór Tegharghar na północy Kidal. Ponownie pokój został zawarty dzięki mediacji Algierii (Algiers Accord). W większości porozumienie zawierało te same treści, co National Pact of 1992, tj. gwarantowało większą autonomię dla regionu Kidal, wzrost znaczenia języka tamaszek, wzrost roli i promocja kultury tuareskiej w mediach narodowych i szkolnictwie, sformowanie lokalnych sił bezpieczeństwa opartego na ludności Tuaregów, rozwój ekonomiczny, otwarcie portu lotniczego w Kidal oraz wprowadzenie specjalnego systemu podatkowego zachęcającego do inwestycji w regionie. Jednym z liderów rewolty był Ibrahim

---

¹ Termin „Azawad” tradycyjnie dotyczy obszarów na północ od rzeki Niger, tj. prowincji Gao, Timbuktu i Kidal.

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przełęcz Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

Ag Bahanga. Sam Bahanga wycofał się z podpisania porozumienia i przez kolejne 6 lat prowadził działania zbrojne przeciwko armii malijskiej.

Rząd Mali próbował walczyć z Tuaregami w różny sposób. Jednym z nich było powołanie milicji rządowej składającej się głównie z ludności Songhai. Wysyłanie południowych Malijczyków do walki na północ dawało bardzo marne efekty z uwagi na brak świadomości sytuacyjnej oraz nieznaną terenu i języka. Rząd w Bamako próbował także innych metod paraliżowania ruchów na północy. Najgroźniejsze dla samych Tuaregów było rozgrywanie ich wewnętrznych podziałów. Rząd Mali wykorzystał m.in. lidera Tuaregów z klanu Imghad, El Hadj Gamou, który dowodził własną jednostką wojskową, lojalną wobec rządu w Bamako. Klan ten był wasalny wobec dominującego klanu Ifoghas, z którego wywodził się m.in. Ag Bahanga. Innym liderem, tym razem Arabem, wykorzystywanym przez rząd w Bamako, był maj. płk Abderahmane Ould Meydou. Oba przyczynili się w dużej mierze do pokonania Tuaregów Bahangi w styczniu 2009 r. Rząd w Bamako miał cichą nadzieję, że podobnie będzie w przypadku rebelii z 2012 r.

Ostatnie powstanie Tuaregów w 2012 r., miało bardzo mocne zabarwienie radykalnego islamu (szerzonego przez salafitów²). Podobnie jak wcześniej, przyczynami ostatniego powstania w dużej mierze było odczucie Tuaregów, że są ekonomicznie marginalizowani przez elity z południa (Flood 2013). Ostatnie powstanie Tuaregów miało także ścisły związek z upadkiem władzy Muammara Kadafigo w Libii.

Historia kontaktów Kadafigo z Tuaregami ma długą tradycję, sięgającą lat 70. Kadafi powołał wówczas Legion Islamski, mający walczyć o zjednoczenie państw islamskich północy Afryki. Wielu Tuaregów z różnych krajów regionu wstąpiło do Legionu, szczególnie w czasach ogromnej suszy na północy Afryki. Legion ten brał później udział m.in. w wojnie w Czadzie, Sudanie i Libanie, po czym pod koniec lat 80. został rozwiązany. Po jego rozwiązaniu wielu Tuaregów wstąpiło do regularnych sił zbrojnych Libii. Kadafi był także oskarżany o wspieranie wcześniejszych rebelii Tuaregów w Mali i Nigrze. Mimo to, pomagał później w zawarciu pokoju pomiędzy siłami rządowymi a rebeliantami w obu wymienionych państwach. Kadafi, realizował tam także wiele projektów infrastrukturalnych i pomocowych – zarówno na rzecz Tuaregów, jak i rządów centralnych. Nic więc dziwnego, że po wybuchu wojny w Libii najwięcej wieców poparcia dla Kadafigo odbyło się w Bamako. Tysiące ludzi protestowało przeciwko polityce USA, Wielkiej Brytanii, Francji i ONZ.

W trakcie powstania w Libii w 2011 r. tysiące Tuaregów przystąpiło do sił Kadafigo. Tylko z rejonu Kidal mogło to być około 2300 ludzi. Według świadków spotykano konwoje liczące nawet po 40 samochodów, udające się z

---

² Salafizm jest radykalnym odłamem islamu, nawołującym do wprowadzenia czystego islamu z czasów Proroka Mahometa. Salafici dążą do utworzenia państwa islamskiego z szariatem jako źródłem obowiązującego prawa. Są odpowiedzialni, jako tzw. *salafi jihadis*, za wiele ataków terrorystycznych na całym świecie.

Kidal przez Algierię do Libii. Krążyły wówczas informacje o możliwości zarobienia aż 10 000 dol. na starcie oraz po około 1000 dol. za każdy dzień walki (Vogl 2013). Według innych danych mieli oni otrzymywać po 400 euro, broń i amunicję. Źródła podają, że część najemników Kadafiego wcześniej walczyła po stronie rebeliantów w Mali i Nigrze. Niektórzy z komentatorów z kolei uważają, że większość Tuaregów walczących po stronie Kadafiego wcale nie musiała wyjeżdżać do Libii, ponieważ przebywała tam już od lat, pracując sezonowo, zajmując się handlem i przemytem papierosów, paliwa itp. W przypadku nowych wyjeżdżających dużym ułatwieniem była obecność w Libii całej rzeszy Tuaregów przebywających tam od lat. Jednym z najważniejszych czynników, które miały wpływ na emigrację, było odczucie marginalizacji politycznej i ekonomicznej Tuaregów w Mali i Nigrze. Zachęcające do udziału w wojnie w Libii informacje była rozpowszechniane przez jej ambasadę w Bamako. Po wybuchu wojny w Libii bardzo często używano określenia „najemnicy tuarescy w Libii”.

Rząd Mali od początku był przeciwnikiem wyjazdów do Libii. Na podstawie wcześniejszych doświadczeń spodziewał się bowiem poważnych problemów z weteranami po zakończeniu konfliktu. Ludzie jednak, mimo oporu władzy, wyjeżdżali. Ułatwiała im to doświadczenie, jakie część z nich miała z udziału we wcześniejszych rebeliach antyrządowych w Mali, służby w armii malijskiej czy wcześniej – libijskiej, a część, dzięki posiadanym kontaktom, z zaangażowania w saharijską kontrabandę. Do przedostania się na teren Libii wykorzystywali bowiem drogę przez Saharę, która była tylko w niewielkim stopniu kontrolowana. Przedostanie się z Kidal do południowej Libii wymaga dwóch dni. Dla Tuaregów, którzy często żyli w nędzy, możliwość zarobienia dużych pieniędzy była bardzo silnym magnesem, któremu wielu nie mogło się oprzeć, nawet mimo protestów ze strony rodzin.

W trakcie wojny w Libii Kadafi starał się w pierwszej kolejności wysłać do walki na froncie najemników werbowanych w państwach Afryki. Najlepsze siły, w tym Brygada 32, dowodzona przez jego syna Khamisa, służyły głównie do obrony stolicy Libii, Trypolisu. Zatrudnianie najemników było tańsze, a kilkaset dolarów dziennie za człowieka z reguły wypłacano gotówką. Pomimo zamrożenia kont Kadafiego przez instytucje międzynarodowe jego rezerwy walutowe w gotówce były ogromne i pozwalały mu na werbowanie tysięcy najemników. Według „New York Times” w swoim kompleksie Bab al-Azizija w Trypolisie miał on miliardy dolarów w gotówce. Według niektórych analityków Kadafi mógł wynająć nawet 25 tys. najemników.

Po zakończeniu konfliktu w Libii do Mali zaczęły wracać tysiące byłych żołnierzy Kadafiego. Odnotowano ponad sto samochodów terenowych przekraczających granice Mali od północy. Wielu z powracających dosłużyło się poważnych stopni oficerskich, także w elitarnych jednostkach. Większość po powrocie nie chciała mówić o swojej przeszłości i podjęła działania mające na celu szybką integrację ze społeczeństwem. Pewien przedstawiciel rządu

malijskiego poinformował, wielu Tuaregów opuściło Kadafiego w krytycznym momencie walk, co spowodowało, że jego upadek nastąpił szybciej, niż gdyby dalej walczyli po jego stronie. Przyczynili się oni w ten sposób do zakończenia walk w Libii i jednoczesnej eskalacji konfliktu w Mali (Oumar, Yahya 2011). Stosunek Tuaregów do Kadafiego i jego rola w kreowaniu sytuacji wewnętrznej Mali zostały bardzo dobrze ujęte przez jednego z liderów Tuaregów Bahangę w wywiadzie udzielonym dla magazynu *El Watan*, na kilka dni przed swoją śmiercią w 2011 r. W wywiadzie miał powiedzieć m.in. takie słowa: *Upadek Kadafiego jest dobrą informacją dla wszystkich Tuaregów i całego regionu. Cele pułkownika zawsze były sprzeczne z naszymi aspiracjami. Każdorazowo wykorzystywał on Tuaregów tylko dla swoich celów. Jego odejście z Libii otwiera lepszą przyszłość i pozwoli na postępy naszych politycznych aspiracji. Kadafi był barierą do każdego, pozytywnego rozwiązania problemów Tuaregów* (Morgan, 2014).

Ugrupowania antyrządowe

NMLA

Najważniejszym uczestnikiem konfliktu w Mali, szczególnie na początku 2012 r., był Narodowy Ruch Wyzwolenia Azawadu (The National Movement for the Liberation of Azawad), NMLA. Powstanie NMLA jest związane przede wszystkim z osobą Ibrahima Ag Bahangi. Bahanga, jak wcześniej wspomniano, był weteranem rebelii z 1990 r. oraz z 2006 r. wspólnie z Iyad Ag Ghaly, Hassanem Ag Fagaga i Ahmedem Ag Bibi. Ibrahim Ag Bahanga odegrał dużą rolę w podpisaniu porozumienia w Algierze zawartego w 2006 r. Było ono wynegocjowane m.in. przez Algierię i zgodnie z nim w zamian za rezygnację z autonomii północy Mali trzy prowincje: Kidal, Timbuktu i Gao, miały otrzymać pomoc w rozwoju ekonomicznym. W zamian za to Tuaregowie mieli złożyć broń. Bahanga ostatecznie odmówił złożenia broni i założył w 2007 r. organizację Northern Malian Tuareg Alliance for Change (ATNMC), podejmując ponownie działania zbrojne. W odpowiedzi na to prezydent Mali Amadou Toumani Toure wysłał na północ Mali siły malijskie, które ostatecznie zlikwidowały obóz Bahangi, zmuszając go do ucieczki do Libii w lutym 2009 r.

Czas spędzony w Libii został wykorzystany na przygotowanie planu kolejnego powstania, nawiązania kontaktów oraz zdobycia niezbędnego wyposażenia wojskowego. Podczas pobytu w Mali Bahanga nawiązał kontakty z weteranami z powstania 1990 r. Został oficerem armii libijskiej, służył m.in. w elitarniej jednostce specjalnej armii libijskiej specjalizującej się w walkach na pustyni. Jednym z wyższych oficerów był tam też płk Mohammed Ag Najm. Po pierwszych starciach w Bengazi w Libii w lutym 2011 r. zdołał on przekonać Najma oraz innych wysokich oficerów Tuaregów do opuszczenia swoich stanowisk oraz – po zabraniu dużej ilości broni i amunicji – ucieczki do Mali. Kiedy było wiadomo, że system Kadafiego pęka, plan Bahangi był już w trakcie realizacji. W drodze do Mali była już duża część uzbrojenia, w tym m.in.: broń i amunicja strzelecka, wyrzutnie rakiet BM21, pojazdy opancerzone BTR60 czy

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

pociski ziemia-ziemia i ziemia-powietrze. Po powrocie założono obozy wojskowe w Zakak, Tin Assalak i Takalote, zlokalizowane na północ od Kidal w górach Tegahghar.

Po upadku Kadafiego tysiące Tuaregów wróciło do Mali, wstępując, w zależności od pochodzenia klanowego, do armii malijskiej. Pozostali pod przywództwem przyszłego prezydenta NMLA Bilal Ag Acherif czy przyszłego szefa sztabu NMLA Mohameda Ag Najma po powrocie wspólnie z młodymi Tuaregami rozpoczęli przygotowania do kolejnego zbrojnego zrywu (Lecocq, Mann, i inni, 2013). Do Mali powróciło w sumie od 1000 do 1500 dobrze uzbrojonych Tuaregów z Libii. Około 400 z nich pod dowództwem płk. Mohameda Ag Bachira z wspomnianego klanu Imghad i Kel Antessar pozostało lojalnych rządowi w Bamako. 18 października 2011 r., z inicjatywy płk. Ag Gamou, wzięli oni udział w uroczystości, w której ogłosili oficjalnie swoją wolę służenia państwu Mali. Druga część Tuaregów powróciła do Mali z zamiarem podjęcia walki o wolny Azawad. Niestety, jeden z głównych liderów, Bahanga, zginął w wypadku samochodowym 26 sierpnia 2011 r., w związku z tym kolejnym został płk Ag Najm. Od 7 do 15 października w bazie Zakak odbyło się spotkanie założycielskie NMLA. W trakcie spotkania swoją kandydaturę na stanowisko sekretarza generalnego NMLA zgłosił Iyad Ag Ghaly. Kandydatura Ghalego została odrzucona z uwagi na jego przeszłość oraz związki z rządem Mali i Algierii. Ostatecznie stanowisko sekretarza generalnego NMLA zajął kuzyn Bahangi, Bilal Ag Acherif.

Zanim powołano do życia NMLA, istniały dwie inne organizacje zrzeszające zwolenników wolnego Azawadu, tj. Mouvement national de l'Azawad (MNA) oraz Mouvement touareg du Nord-Mali (MTNM), którym kierował Bahanga. Po połączeniu wymienionych organizacji 16 października 2011 r. ogłoszono powołanie nowej organizacji NMLA. Szefem sztabu został Mohammed Ag Najm. W skład NMLA weszło około 1500 ludzi, z czego 600 było żołnierzami, którzy powrócili z Libii, a około 500 – młodzieżą tuarecką z regionu. Później w związku z dezercjami z armii malijskiej siły NMLA wzrosły do około 2500 ludzi na początku 2012 r. Powołano m.in. do życia biuro polityczne odpowiedzialne za kwestie polityczne ruchu oraz radę zarządzającą, w skład której weszło 40 najważniejszych liderów Tuaregów z Mohammedem Ag Najmem na czele (Morgan, 2014).

NMLA stawiała sobie za cel stworzenie własnego państwa Azawadu, które obejmowałoby nie tylko Tuaregów, ale także ludność Songhai, Arabów czy Fulbe. Zgodnie z ich planami w skład Azawadu miały wejść trzy północne prowincje Mali, tj. Gao, Kidal i Timbuktu, co stanowiłoby około 50% powierzchni obecnego Mali. Według oficjalnych oświadczeń w skład Azawadu nie wchodziłyby tereny zamieszkałe przez Tuaregów z Nigru, Algierii czy Libii. W wywiadzie dla El Watan rzecznik prasowy NMLA stwierdził: NMLA nie jest grupą zbrojną czy rebeliancką. To jest ruch rewolucyjny, który pracuje na rzecz

wyzwolenia północnych regionów Mali, zwanych Azawadem. Bazą NMLA został Zakak .

NMLA od początku odcinała się od jakichkolwiek korzeni czy zabarwienia religijnego. 19 stycznia 2012 r. rzecznik NMLA Mossa Ag Attaher powiedział: Chcemy jasno powiedzieć, że NMLA nie jest związana z jakimkolwiek islamistycznym ruchem i nie jest także radykalnym odłamem opierającym się na wizji religijnej. Chcemy także powiedzieć, że nie potrzebujemy AQIM ani żadnego innego ruchu religijnego, aby praktykować którąkolwiek z religii. Ruch nasz jest świecki zgodnie z naszą historią, naszymi tradycjami i kulturą. Nie mamy związków politycznych czy religijnych z AQIM. Należy podkreślić, że ci, którzy przybyli na nasze terytorium z ambicjami religijnymi czy mafijnymi, muszą natychmiast opuścić nasze tereny, bo inaczej staną się celem działań NMLA .

Ciekawie prezentowała się struktura pochodzenia członków NMLA, w jego skład bowiem wchodził: Mohammed Ag Najm, który powrócił z Libii ze swoimi oficerami i żołnierzami, żołnierze, którzy zdezerterowali z armii malijskiej, w tym co najmniej sześciu wyższych oficerów, ludzie Bahangi wchodzący wcześniej w skład ATNMC, oraz młode pokolenie Tuaregów z MNA, którzy doskonale posłużyli się internetem, aby zmotywować i zmobilizować nowe pokolenie Tuaregów w Azawadzie. Osobiście podróżowali po całym rejonie, agitując do swoich idei. Dodatkowo w trakcie tworzenia NMLA i prowadzenia przygotowań do powstania aktywnie zmobilizowano swoich liderów i zwolenników w Mauretanii, Burkina Faso czy Francji, prowadzących intensywne działania propagandowe, mające zapewnić niezbędne wsparcie logistyczne dla NMLA. Powstanie NMLA początkowo było pozytywnie przyjmowane przez polityków we Francji i Mauretanii jako możliwa i skuteczna siła zdolna przeciwstawić się działaniom AQIM w regionie. Rząd Mali i jego siły zbrojne były bardzo krytykowane za brak skutecznych działań skierowanych przeciwko tej organizacji.

Można zatem stwierdzić, że w 2012 r. Tuaregom udało się zrealizować skutecznie stary plan głównego wroga rządu w Mali, Ibrahima Ag Bahangi – tj. zebrania w tym samym czasie oficerów, żołnierzy Tuaregów oraz ogromnych ilości broni, amunicji – i rozpocząć powstanie. Wszystkie te czynniki dawały NMLA historyczną szansę na utworzenie własnego państwa. Warto zauważyć, że przyłączenie byłych libijskich najemników do NMLA znacznie zradykalizowało samo ugrupowanie, co – jak się później okazało – było powodem porażki.

Początkowo NMLA była największym przeciwnikiem salafitów dążących do dżihadu, jednocześnie w tym samym czasie zaczęło się zbliżenie z Ansar Dine. Współpraca z Ansar Dine, który także skupiał Tuaregów, dawała większe szanse na końcowy sukces w postaci wolnego Azawadu. Najważniejszym spornym punktem, który utrudniał dalsze zbliżenie NMLA i

Ansar Dine, była widoczna obecność liderów AQIM na terenach kontrolowanych przez Ansar Dine (Flood 2012).

ANSAR DINE

Ansar Dine oznacza „obrońców” lub „wyznawców wiary”, a powstanie Ansar Dine związane jest z nazwiskiem Lyad Ag Ghaly. Ghaly, podobnie jak El Hady Gamou i Bilal Ag Acherif, był jednym z liderów rebelii Tuaregów w latach 90 (Morgan 2013). Później ich drogi się rozszły, Gamou został liderem prorządowych Tuaregów z klanu Imghad i dowódcą rządowego 8 regionu wojskowego Mali, a Acherif – jednym z założycieli NMLA (Lecocq, Mann, op.cit.).

Od końca lat 90. Ghaly sukcesywnie stawał się coraz bardziej radykalny w swoich poglądach. Pozostawał pod silnym wpływem islamskiej pakistańskiej sekty – Tablighi Jamat, która działała w Kidal w latach 90. i pierwszej dekadzie XXI wieku. Sekta ta ma na świecie około 20 mln wyznawców i – co ciekawe – nie jest zwolennikiem walczącego dżihadyzmu.

W latach 1998–2001 Ghaly odbył nawet podróż do siedziby sekty – Lahore w Pakistanie – w celu odbycia głębszych studiów. Odbył także pielgrzymkę do Mekki (Morgan, 2013). Później spędził jakiś czas w meczecie St. Denis na północy Paryża. Część zwolenników Ghalego początkowo także interesowała się wartościami wyznawanymi przez sektę, jednak z czasem powróciła do bardziej umiarkowanych i tradycyjnych form islamu. W 2003 r. Ghaly odegrał dużą rolę w uwolnieniu 32 zakładników ze Szwajcarii, Niemiec i Holandii porwanych przez komórkę algierskiego ugrupowania zbrojnego Group for Preaching and Combat (GSPC), dzięki czemu częściowo zyskał zaufanie i kontakty w rządzie w Bamako. Był to moment, w którym Ghaly wszedł, prawdopodobnie po raz pierwszy, w kontakt z terrorystyczną organizacją GSPC, która później przekształciła się w AQIM. Po tej operacji nazwisko Ghalego zaczęło być łączone z organizacjami terrorystycznymi i algierskim służbami specjalnymi DRS (Département du Renseignement et de la Sécurité). W 2006 był liderem kolejnego powstania wywołanego przez Tuaregów. Po podpisaniu porozumienia pokojowego został w nagrodę wysłany w 2007 r. do konsulatu Mali w Arabii Saudyjskiej w charakterze doradcy. W związku z utrzymywaniem kontaktów z ekstremistami w Arabii Saudyjskiej został z tego kraju wydalony, po czym przez Paryż powrócił do Kidal. Po powrocie zaczął propagować idee wprowadzenia szariatu na terenie Azawadu. Dla większości Tuaregów były one nie do zaakceptowania.

Najważniejszym czynnikiem, który popchnął Ag Ghalego do utworzenia w 2011 r. własnej organizacji Ansar Dine, było odrzucenie jego propozycji większej integracji NMLA wokół radykalnego islamu salafi, tożsamego z wyznawanym przez AQIM (Lecocq, Mann, op.cit.). Drugim powodem było odrzucenie kandydatury Ghalego na stanowisko sekretarza generalnego NMLA. Tuaregowie mieli do niego także pretensje, że samoistnie odgrywał lidera

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

wszystkich Tuaregów. Zarzucano mu brak krytyki wobec poczynań rządów Mali i Algierii w kwestiach dotyczących Tuaregów (Morgan 2012, op.cit).

Po porażce w Zakak Ghaly zaproponował swoją osobę na stanowisko lidera politycznego Tuaregów z klanu Ifoghas, do którego on sam należał. Zaproponował także, aby klan zezwolił mu na wprowadzenie islamskiej wizji niepodległego Azawadu. Także w tym przypadku przegrał głosowanie, a wybory wygrał inny lider Tuaregów – Alghabass Ag Intallah. Po utworzeniu Ansar Dine Ag Ghaly przeciwną na swoją stronę, także z NMLA, wielu młodych Tuaregów, oferując lepsze warunki finansowe i wyposażenie. Prawdopodobnie duża część tych środków mogła pochodzić od AQIM, służb specjalnych Algierii czy Kataru, a także od darczyńców z Arabii Saudyjskiej. Innym czynnikiem przyciągającym młodych Tuaregów do Ansar Dine była możliwość członkostwa w najlepiej wyposażonym i finansowanym ruchu (Morgan 2013).

Po upadku reżimu Kaddafiego w Libii z magazynów dyktatora Ghalemu udało się kupić lub przejąć ogromne ilości broni i amunicji po bardzo niskich cenach. Doprowadził także do bliższej współpracy z AQIM, której komórki działały w Algierii, Libii, Mauretanii i Mali. Jednym z jego najbliższych sojuszników był Mokhtar Belmokhtar, ps. Jednooki, ekstremista algierski, który już jako nastoletni bojownik został ranny w wojnie rosyjsko-afgańskiej. Dla Ansar Dine sprawą kluczową było wprowadzenie prawa szariatu na terenie Azawadu, jak również kwestie rozwoju ekonomicznego na północy oraz walki o prawa zamieszkujących tam ludzi.

AQIM

Al-Kaida Islamskiego Magrebu (Al-Qaeda in the Islamic Maghreb – AQIM) jest organizacją terrorystyczną nawiązującą do działalności islamskiej grupy zbrojnej GIA – Armed Islamic Group. Powstanie GIA miało związek z decyzją armii algierskiej o anulowaniu wyborów parlamentarnych w 1992 r., w których szanse na zwycięstwo miała umiarkowana partia islamska – the Islamic Salvation Front lub the Islamic Salvation Army (FIS). W konsekwencji unieważnienia wyborów FIS przeszedł do działalności podziemnej, rozpoczynając brutalną kampanię terroru, która kosztowała życie 200 000 ludzi (Mben, Puhl, Thielke, 2013). GIA stanowiła zbrojną islamską partyzantkę występującą przeciwko świeckiemu rządowi w Algierii. Szybko zyskała sławę z powodu okrucieństwa (Vriens 2013).

Dla GIA cele zostały określone w latach 90. w następujący sposób: „W naszej wojnie nie ma neutralności, z wyjątkiem tych którzy są z nami, reszta to renegeci”. Dużą część ofiar stanowili dziennikarze oraz intelektualiści, którzy pisali lub wypowiadali się negatywnie na temat GIA. Najczęstszym sposobem pozbawiania ich życia było podcinanie gardła lub obcinanie głowy. Liderzy GIA motywowali to w następujący sposób: „Ci, którzy walczą przeciwko nam, wykorzystując pióro, zostaną zabici za pomocą noża”. Największą nienawiścią darzono media, a w szczególności Algierczyków, którzy pisali po francusku,

czyli w języku byłego kolonizatora. Także wobec kobiet GIA odnosiła się z pogardą: kobiety zmuszone były nosić chusty, te, które chciały robić karierę zawodową, lub odrzucały tzw. tymczasowe małżeństwa, były bardzo często mordowane. GIA była także słynna z mordowania kobiet i dzieci żołnierzy armii algierskiej. Dla usprawiedliwienia mordów dokonywanych na muzułmanach wykorzystywano radykalną koncepcję zwaną takfir, oznaczająca ekskomunikę pewnej grupy społecznej. W tym przypadku dotyczyła ona muzułmanów, mających związki z reżimem wojskowym – uznano ich za niewiernych. Inną grupą atakowaną przez GIA byli obcokrajowcy, których w trakcie wojny domowej zginęło około 120. GIA dopuszczała się także aktów terroryzmu, jakim było np. porwanie samolotu Air France w 1994 r., oraz ponosiła odpowiedzialność za dwa ataki bombowe na metro w Paryżu w 1995 r. W tym samym roku GIA wydała oświadczenie, w którym żądała zamknięcia zachodnich placówek dyplomatycznych, oskarżając je o mieszanie się w sprawę Algierii. Wśród potencjalnych celów GIA byli żydzi, chrześcijanie, a także umiarkowani muzułmanie. W swoich magazynach „Al Ansar” czy „The Supporters”, wydawanych w stolicach europejskich, GIA publikowała swoje antyżydowskie i antychrześcijańskie hasła. Magazyny te służyły także do publikowania przypadków egzekucji dokonywanych na muzułmanach, którzy chcieli negocjować z rządem. Bezmyślne przypadki zabijania muzułmanów były jednym z powodów utraty poparcia w społeczeństwie i upadku grupy. Do 1994 r. GIA werbowała prawie 500 młodych osób tygodniowo. Oficjalnie ostatni duży atak, według amerykańskiego departamentu stanu, GIA zrealizowała w 2001 (Ryc. 2).

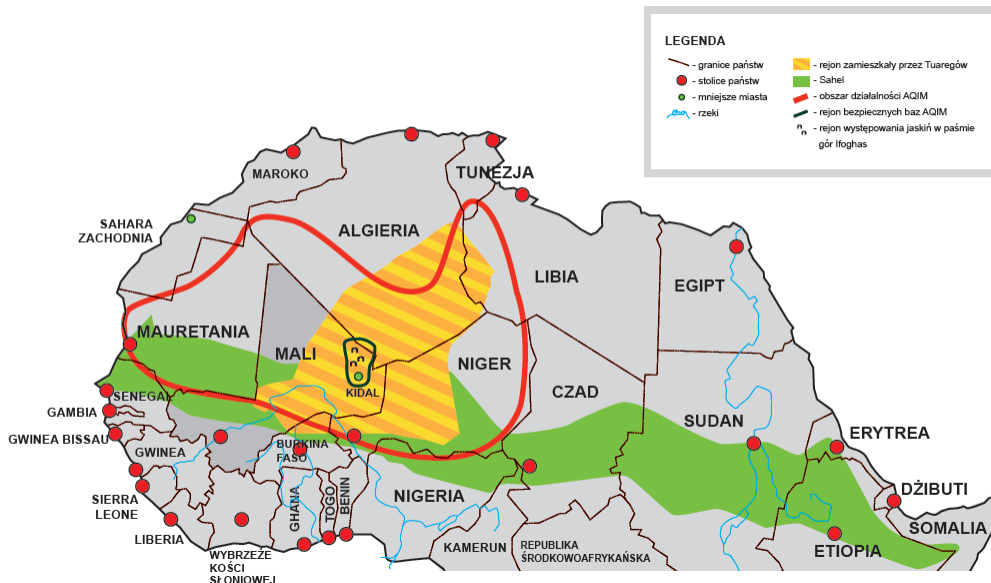
W 1998 r. część liderów GIA zauważyła, że z powodu stosowanych przez nich brutalnych metod walki ludność się od nich odsuwa. W związku z tym powstała nowa organizacja Salafist Group for Preaching and Combat (GSPC). Początkowo ugrupowanie to uzyskiwało poparcie ludności dzięki hasłom walki, w której miano nie zabijać cywilów, jednak późniejsza amnestia oraz kampania antyterrorystyczna na początku lat 2000 wprowadziła chaos w szeregi obu ugrupowań (Masters 2013). Ostateczny upadek nastąpił w 2004 r. po masowych aresztowaniach dokonanych przez policję algierską, kiedy to w ręce policji wpadło około 400 członków GIA. Stopniowo następowało także zbliżenie GSPC z Al-Kaidą, co skutkowało powstaniem AQIM, który krytykując zabijanie cywilów, przejął większość infrastruktury oraz środków finansowych w Europie. Odnośnie związków GIA z AQ zdania są podzielone. Sayyed Imam Al-Sharif, jeden z ideologów globalnego dżihadu, napisał, że AQ rozwinęła działania GIA w bardziej powszechny dżihad światowy. Z drugiej jednak strony, Osama Bin Laden dystansował się od GIA, popierając GSPC, co dodatkowo powodowało zmniejszanie znaczenia GIA (Vriens, 2012).

Powstanie GSPC, a następnie przekształcenie go w AQIM, wiąże się z nazwiskiem Abdelmaleka Droukdel, urodzonego w Algierii w 1970 r., który już jako pełnoletni człowiek dołączył do mudżahedinów w Afganistanie i walczył

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

przeciwko Rosjanom. Po swoim powrocie zaangażował się w tworzenie GSPC, a później AQIM. 24 stycznia 2007 r. Droukdel oficjalnie ogłosił, że w konsekwencji przyłączenia się GSPC do Al-Kaidy powstała AQIM.

Ryc. 2. Obszar zamieszkiwania Tuaregów i działalności AQIM

Źródło: opracowanie autora.

Głównymi celami AQIM są: zwalczanie zachodnich wpływów i interesów w północnej Afryce oraz rządów niewiernych w Algierii, Libii, Mali, Mauretanii, Maroku i Tunezji, a także wprowadzenie prawa szariat. AQIM w swojej retoryce łączy elementy ideologii salafi-dżihad z elementami historycznymi i kulturowymi Północnej Afryki, łącznie z nawiązaniem do wcześniejszego panowania Arabów w państwach Maghrebu oraz na Półwyspie Arabskim. Niektóre elementy ich filozofii, odnoszące się do czasów, kiedy Hiszpania była pod panowaniem arabskim, nawołują do jej ponownego zdobycia. AQIM wypowiedział wojnę Francji i Hiszpanii. Obecnie w związku z sukcesami Algierii w walce z AQIM jej bazy z wybrzeża Morza Śródziemnego zostały przeniesione do Nigru, Mauretanii i Mali. Zatrzymania osób powiązanych z AQIM następowały także w takich państwach, jak: Wielka Brytania, Niemcy, Włochy, Portugalia i Holandia. W 2012 r. amerykański Departament Stanu wyraził obawy w związku z kontaktami AQIM z innymi ugrupowaniami terrorystycznymi w regionie, jak: Boko Haram w Nigerii, Al-Shabaab w Somali i AQAP (Al-Kaida Półwyspu Arabskiego) w Jemenie. AQIM liczy około kilkuset ludzi, trudno jednak jest ustalić dokładną liczbę. Większość z liderów AQIM odbyła szkolenie i zbierała doświadczenie bojowe w trakcie wojny w Afganistanie w latach 1979–1989. Wchodzili oni w skład tzw. ochotników arabskich z północnej Afryki. Po powrocie z wojny głosili hasła

radykałnego islamu. AQIM jest wewnętrznie podzielony na katibas lub brygady, dzielące się na mniejsze, działające niezależnie komórki. Wszyscy liderzy AQIM są Algierczykami, od 2004 r. funkcję tę pełni Abdelmalek Droukdel, zwany też Abou Mossab Abdelwadoud. Innym założycielem AQIM jest Mokhtar Belmokhtar, który w 2012 utworzył własną organizację pod nazwą Signed-in-Blood Battalion. Odpowiada także za brutalny atak na instalację wydobywania gazu naturalnego w Algierii w styczniu 2013 r. (Masters, op.cit.).

W ostatnich latach AQIM wziął na celownik zagranicznych turystów, pracowników oraz siły rządowe w takich krajach, jak: Mali, Mauretania czy Niger. Porywani ludzie są następnie przetrzymywani w rejonach granicznych na pustyni dla okupu lub zabijani w przypadku braku możliwości otrzymania takiego okupu czy akcji sił specjalnych.

MUJAO

MUJAO to organizacja terrorystyczna, nazwana tak od skrótu francuskiej nazwy organizacji: Mouvement pour le Tawhîd et du Jihad en Afrique de l'Ouest. Organizacja powstała w 2011 r. w niejasnych okolicznościach. Mogło być to wynikiem swego rodzaju sprzeciwu członków AQIM, którzy nie są Algierczykami i przez to nie są dopuszczani do władzy w AQIM (Cristiani 2012). Pomimo deklaracji o zamiarze wprowadzenia dżihadu w zachodniej Afryce wiele z jej ataków zostało przeprowadzonych w Algierii i innych państwach Maghrebu, zaczynając od porwania trzech Europejczyków w październiku 2011 r. z obozu uchodźców Tindouf w Algierii. MUJAO jest często opisywane jako odprysk ekspansji AQIM, utrzymujący ideologiczną odmienność. Inne źródła mówią nawet o konkurowaniu z AQIM (Flood, op.cit.). Świadczy to o utracie kontroli przez AQIM nad niealgierskimi liderami AQIM. Nie można wykluczyć, że tak zwane odpryski z AQIM są sztuczne i mają na celu głównie wprowadzenie w błąd służb specjalnych co do prawdziwej odpowiedzialności AQIM za niektóre zamachy, jak np. porwania dla okupu. Odejścia z AQIM i zakładanie nowych grup może być także związane z buntem młodego pokolenia przeciwko władzy starszyzny. Liderem MUJAO jest Mauretańczyk Hamada Ould Mohamed Kheirou (alias Abou Qumqum).

MUJAO odwołuje się do swoich związków z Osamą Bin Ladenem, Mullahem Omarem oraz kilkoma innymi ważnymi historycznie osobami, zaangażowanymi w historię dżihadu w zachodniej Afryce i regionalną walkę z kolonistami. MUJAO wysyła m.in. groźby pod adresem Francji, obwiniając ją za przeszłość kolonialną oraz obecną sytuację w regionie.

Nie wiadomo, czy MUJAO jest grupą autonomiczną działającą pod parasolem Al-Kaidy, czy też konkuruje z AQIM o władzę i wpływy w regionie. Rywalizować może także o rekrutów, którzy chcą walczyć z własnymi rządami (Cristiani 2012). MUJAO ponosi odpowiedzialność za kilka spektakularnych ataków terroru w regionie Afryki północnej i zachodniej, jak m.in. atak na kwatery żandarmerii w mieście Tamanrasset na południu Algierii,

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

przeprowadzony 4 marca 2012 r. Został on przeprowadzony prawdopodobnie przez dwóch zamachowców samobójców, Malijczyków, z wykorzystaniem toyoty wypełnionej 200 kg TNT. W swoim komunikacie MUJAO poinformowało o odpowiedzialności za śmierć 15 żandarmów, 5 cywilów oraz 3 przechodniów. Miasto Tamanrasset nie zostało zaatakowane przypadkowo, ponieważ znajduje się w nim kwatera główna Połączonego Wojskowego Dowództwa Państw Sahelu (Unified Military Command of the Sahel Countries). Koordynuje ona wymianę informacji rozpoznawczych oraz prowadzenie operacji przeciwko Al-Kaidzie w takich państwach, jak Algieria, Mali, Mauretania i Niger (Ramzi 2012).

W kwietniu 2012 r. MUJAO uprowadziło 7 dyplomatów algierskich z konsulatu w Gao w Mali. Po miesiącu MUJAO zażądało uwolnienia odpowiednich więźniów oraz 15 mln euro okupu. W lipcu 2012 r. trzech z dyplomatów zostało uwolnionych. 26 sierpnia MUJAO przekazało film wideo, na którym widać pozostałych porwanych proszących o pomoc. Kilka dni później jeden z nich został zamordowany. Rząd Algierii odmówił płacenia jakiegokolwiek okupu oraz negocjacji z terrorystami. Z informacji ujawnionych przez ministra spraw zagranicznych podczas obrad parlamentu algierskiego wiadomo jednak, że w negocjacje byli zaangażowani przedstawiciele NMLA oraz Ansar Dine (Ramzi, Gueye, 2013).

Wybuch wojny 2012

Ugrupowaniem, które rozpoczęło rebelię w 2012 r., było NMLA. Działania zbrojne skierowane przeciwko armii malijskiej rozpoczęły się 17 stycznia 2012. Doskonale uzbrojeni rebelianci zaatakowali jednostki malijskie w Menaka, Tessalit i Adaramboukare. Przez kilka dni trwały zacięte walki z dużą ilością ofiar. 20 stycznia doszło do poważnych strat w Aguelhoc. W trakcie walk dochodziło do wielu aktów okrucieństwa. 24 stycznia 2012 r. żołnierze 713 kompani stacjonującej w garnizonie Aguelhoc, ze względu na brak amunicji, poddali się po około tygodniu walk. Następnie dżihadziści, najprawdopodobniej z Ansar Dine i AQIM, dokonali egzekucji ponad pięćdziesięciu z nich. Początkowe dane mówiły, że miało tam zostać zamordowanych nawet 82 ze 128 wziętych do niewoli żołnierzy malijskich.

Do poważnych walk doszło także w Tessalit, które jest jednym z najważniejszych strategicznie miast na północy ze względu na stacjonujący tam silny garnizon wojskowy, lotnisko oraz strategiczne położenie. Do 4 marca trzy jednostki żołnierzy malijskich odpierały ataki NMLA. Tydzień później jednak musieli się oni wycofać do Algierii, w wyniku czego miasto wraz z obiektami wojskowymi znalazło się w rękach NMLA. Pierwsze dni wojny przyniosły duże straty po stronie źle wyposażonej armii malijskiej. Brak dokładnych danych na temat sytuacji na północy i pojawiające się, niepokojące rodziny żołnierzy malijskich informacje, spowodowały protesty na ulicach Bamako (Nossiter 2012). Szacuje się, że po wybuchu powstania w 2012 r. z armii malijskiej mogło

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przełęcz Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

zdezercerować około 1000–1500 żołnierzy, by następnie przejść na stronę NMLA. W trakcie dwóch miesięcy walk prawdopodobnie dodatkowy tysiąc żołnierzy malijskich został zabitych, dostał się do niewoli lub zdezercerował.

Po rozpoczęciu ofensywy Tuaregów na północy Mali, wydarzenia oceniano jako skutek konfliktu w Libii i napływu tysięcy Tuaregów walczących uprzednio dla Kadafiego lub też efekt działalności islamskich fundamentalistów (Morgan 2012, op.cit.).

System polityczny Mali upadł w ciągu zaledwie dwóch miesięcy. Od 17 stycznia 2012 r. grupy rebeliantów sukcesywnie wypierały armię malijską z północy. 22 marca prezydent Mali Amadou Toumani Toure (ATT) został odsunięty od władzy przez juntę wojskową kierowaną przez kpt. Sanogo. Tylko te dwa wydarzenia doprowadziły do poważnego kryzysu politycznego w Mali i w regionie. Rozkładowi uległ cały aparat polityczno-wojskowy, także władze przejściowe były zbyt słabe, aby zapanować nad pogłębiającym się chaosem.

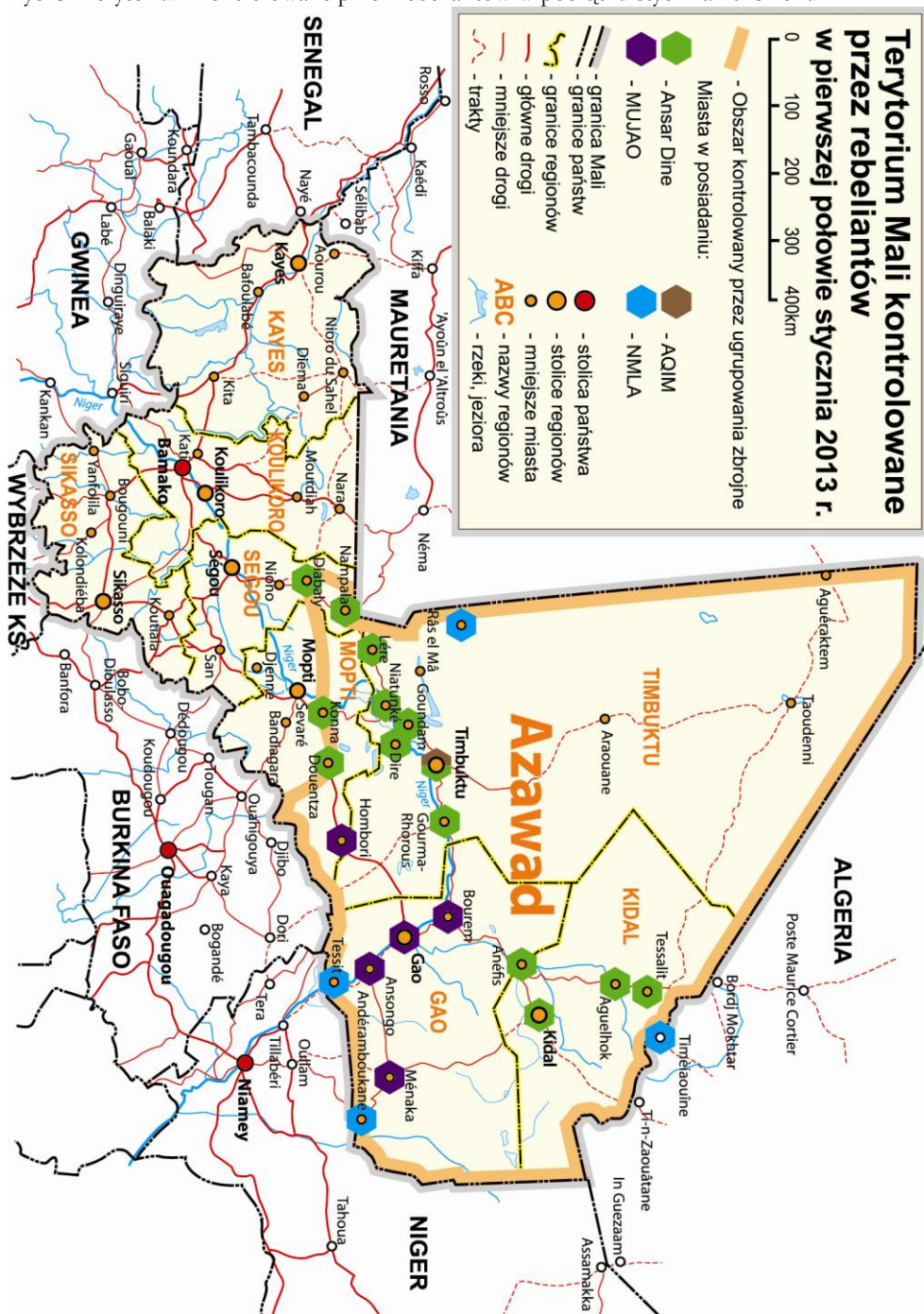
NMLA do marca kontrolował region Kidal, Gao i Timbuktu. 31 marca 2012 r. poddało się Gao, a 1 kwietnia – Timbuktu. 2 kwietnia biuro polityczne NMLA wydało oświadczenie, w którym informowało, że powołanie Azawadu wzmocni bezpieczeństwo jego ludności, pozwoli na rozwój ekonomiczny i lepszą integrację ludności zamieszkującej Azawad. 5 kwietnia NMLA ogłosiło zawieszenie broni, a 6 kwietnia 2012 r. – deklarację niepodległości Azawadu.

Niestety dla NMLA, jej sukcesy były tylko chwilowe i sama zaczęła być wypierana przez Ansar Dine, z którym wcześniej miała nieformalny układ o współpracy. Po przejęciu kontroli nad północą Ansar Dine zawarł pakt z różnego rodzaju ugrupowaniami islamskimi, w tym szczególnie z AQIM i MUJAO (Ryc. 3; Ryc. 4).

Ansar Dine nie był zainteresowany budową postkolonialnego państwa Mali, tylko wprowadzeniem islamskiego prawa szariatu na terenie całego państwa. NMLA i Ansar Dine pomimo wzajemnej walki o dominację w takich miastach, jak Kidal, Gao i Timbuktu, 27 maja ogłosiły utworzenie Islamskiego Państwa Azawad – Islamic State of Azawad. Ogłoszono także, wspólną deklarację: „My wszyscy jesteśmy zwolennikami wolnego Azawadu... my wszyscy akceptujemy islam jako religię”. Niedługo później, w trakcie wywiadu w Kidal, już po porażce NMLA w Gao, lider Ansar Dine – Lyad ag Ghaly – określił swój cel słowami: „My nie prosimy o zbyt wiele: tylko o wprowadzenie prawa szariatu na północy i południu Mali. Jesteśmy Malijskimi i jesteśmy przeciwni podziałom w Mali”. 28 czerwca 2012 r. Ansar Dine ostatecznie ogłosił, że wyrzucił NMLA z trzech najważniejszych miast, tj. Gao, Kidal oraz Timbuktu (Flood 2012).

Po przejęciu kontroli na północy Ansar Dine rozpoczął bardziej agresywne działania, zachęcając islamistów z regionu do budowania swojej własnej administracji. Świadkowie z Gao wspominali o obecności w mieście m.in. członków ugrupowania Boko Haram z Nigerii. W konsekwencji dwie

Ryc. 3. Terytorium kontrolowane przez rebeliantów w początku stycznia 2013 roku

Źródło: opracowanie własne autora.

trzecie terytorium Mali, szczególnie regionu północnego, dostało się pod kontrolę Ansar Dine, AQIM i MUJAO. Z początkowej współpracy między NMLA oraz dżihadystami z Ansar Dine zostały tylko wspomnienia i oba obozy rozpoczęły rywalizację o władzę nad kontrolowanymi rejonami. W konsekwencji NMLA została wyparta z miast i wsi na niezamieszkałe pustynne tereny. 15 lipca 2012 r. słabnąca NMLA, której liderzy znaleźli schronienie w Mauretanii, ogłosiła, iż wycofuje się ze swoich planów utworzenia niepodległego państwa. W listopadzie 2012 r. Bilal Ag Acherif przybył do Paryża na rozmowy dotyczące ewentualnego wsparcia materialnego dla NMLA w postaci broni i wyposażenia. Szef NMLA sprzeciwiał się interwencji zbrojnej państw obcych, potrzebował natomiast wyposażenia wojskowego, aby samodzielnie wyrzucić islamistów z Mali.

AQIM od początku zdawał sobie sprawę z ryzyka międzynarodowej interwencji wojskowej po przejęciu władzy na północy Mali przez islamistów. Intencją AQIM, według tajnego dokumentu odnalezionego w lutym 2013 r. w Timbuktu, było kontrolowanie sytuacji w Mali za pomocą słabego, fasadowego rządu Tuaregów z NMLA. Dokument podpisany był przez lidera AQIM Abdelmaleka Droukdelę. Napisany w lipcu 2012 r. dokument składał się z sześciu rozdziałów i był zatytułowany: Generalny Przewodnik dla Islamskich Dżihadystów w sprawie projektu Azawad (General Guidelines for Islamic jihadist project Azawad [a desert area located in the north of Mali]). Lider AQIM sugerował, aby AQIM nie występował jako samodzielna władza w Mali, ponieważ mogłoby to sprowokować międzynarodową interwencję. Pisał on: „Zagraniczna interwencja jest nieunikniona i szybka, jeżeli będziemy sprawowali władzę. Dla wrogów będzie trudniejsza, jeżeli rządy będą sprawowane w imieniu większości ludności Azawadu”. Droukdel sugerował konieczność zdobycia serc i umysłów lokalnej ludności jeszcze przed wprowadzeniem szariatu. Znając rozwój sytuacji w Timbuktu oraz treść dokumentu, jasno widać, że lider AQIM nie kontrolował w pełni sytuacji w zajętej przez siebie mieście. Bardzo szybko ludzie AQIM przez swój radykalizm stracili poparcie ludności.

Przewrót wojskowy kpt. Sanogo i jego konsekwencje

Bardzo istotnym wydarzeniem, które przyspieszyło upadek instytucji państwowych w Mali i miało konsekwencje dla rozwoju sytuacji wewnętrznej kraju na długie miesiące, był wspomniany wcześniej zamach wojskowy przeprowadzony przez kpt. Amadou Sanogo. Do zamachu doszło na fali niezadowolenia społecznego, spowodowanego pogarszającą się sytuacją bezpieczeństwa na północy Mali. Do stolicy Bamako dochodziły informacje o masakrze żołnierzy malijskich w Aguelhoc. W środowisku wojskowych narastało niezadowolenie ze sposobu kierowania działaniami wojennymi oraz faktu niedoinwestowania wojska, któremu brakowało broni i amunicji. Na 22 marca 2012 r. żołnierze z bazy wojsk malijskich w Kati, znajdującej się 15 km od Bamako, zaplanowali protest. Dzień wcześniej do bazy przybył minister obrony,

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

który miał uspokoić sytuację. Sytuacja wymknęła się jednak spod kontroli, minister został obrzucony kamieniami, a późnym wieczorem przejęto kontrolę nad pałacem prezydenckim. Następnego dnia powołano Narodowy Komitet dla Uzdrawienia Demokracji i Odbudowy Państwa (the National Committee for the Recovery of Democracy and the Restoration of the State – CNRDRE), jednocześnie zawieszono obowiązywanie konstytucji. Dodatkowo żołnierze junty nakazali aresztowanie wszystkich dowodzących jednostkami malijskimi na północy, oskarżając ich o korupcję (Sidibe 2014).

Po zamachu wojskowym nastąpił wyraźny podział na dwa zwalczające się obozy, tj. Zielone Berety, które były odpowiedzialne za zamach wojskowy, oraz Czerwone Berety. Czerwonymi Beretami nazywano żołnierzy służących w 33 Pułku Spadochronowym (33rd Paratroop Regiment), odpowiedzialnych za ochronę prezydenta Ahmadou Toumani Toure. Przewrót nastąpił na miesiąc przed końcem drugiej i ostatniej jego kadencji. Toure został prezydentem w 2002 r. w wyniku demokratycznych wyborów, co w tym rejonie Afryki należało raczej do rzadkości (Fessy 2013).

W trakcie trwania zamachu Czerwonym Beretom udało się wyprowadzić prezydenta z pałacu i przetransportować go do Dakaru w Senegal. Ostatecznie zrezygnował on ze swojej funkcji 8 kwietnia 2012 r., co pozwoliło na utworzenie nowego tymczasowego rządu w Bamako, co jednak nie zakończyło wewnętrznych tarć wewnątrz armii. W nocy z 30 kwietnia na 1 maja 2012 r. Czerwone Berety, pod dowództwem pułkownika Abidine'a Guindo, przeprowadziły tzw. antyzamach wojskowy. W trakcie walk, trwających całą noc, starano się przejąć kontrolę nad lotniskiem, koszarami wojskowymi różnych jednostek wojskowych w Bamako, telewizją państwową oraz kwaterą główną Sanogo w Kati. Antyzamach zakończył się po zdobyciu bazy Czerwonych Beretów w miejscowości Djicoroni oraz ukryciu się płk. Guindo. W trakcie walk zginęło 14 żołnierzy, a 40 innych zostało rannych. Po niepowodzeniu zamachu nastąpiła fala represji skierowana przeciwko Czerwonym Beretom. Wielu żołnierzy zniknęło po ich aresztowaniu, a inni zostali wysłani do nowych jednostek.

W związku z konfliktem i przewrotem wojskowym w Mali państwo to poniosło ogromne straty materialne. Bank Światowy zamroził wartość miliard dolarów pomocy. Upadła turystyka oraz wyjechali prywatni inwestorzy. Całkowite koszty sytuacji kryzysowej w Mali są szacowane na 2 miliardy funtów (Hirsch 2012).

Przed marcem 2012 roku wiele amerykańskich organizacji rządowych – m.in. U.S. Agency for International Development (USAID) czy Peace Corps – realizowało szereg projektów mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej i społecznej w Mali, w tym także na północy kraju. Amerykański departament obrony realizował kilka projektów w zakresie wzmocnienia możliwości Mali w rozwiązywaniu wewnętrznych problemów bezpieczeństwa. W 2006 r. the Millennium Challenge Corporation podpisał pięcioletni program w Mali mający

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

na celu poprawę wydajności rolnictwa oraz poprawę dostępu produktów z Mali do rynków zewnętrznych. W związku z zamachem wojskowym Stany Zjednoczone zakończyły pomoc dla rządu Mali.

Ciekawym wydaje się fakt, że USA wydały miliony dolarów na programy szkoleniowe, które w zamyśle miały poprawić skuteczność działań antyterrorystycznych takich państw jak Mali, Niger czy Mauretania. Programy te były realizowane przez amerykańskie Dowództwo Afryka (Africa Command – AFRICOM). Niestety wielu z uczestników tych kursów, w tym kpt. Sanogo, brało udział w przeprowadzonym przewrocie wojskowym w Mali. W związku z rebelią i zamachem wojskowym zostały odwołane, zaplanowane wcześniej ćwiczenia Flintlock, w których brać miało udział wiele państwa afrykańskich.

Literatura

- Cristiani, D., 2012, *West Africa's MOJWA Militants – Competition for al-Qaeda in the Islamic Maghreb?*, Terrorism Monitor, vol. 10, no. 7, s. 6–7.
- Fessy, T., 2013, *Gaddafi's influence in Mali's coup*, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17481114>, 7.07.2013.
- Flood, D.H., 2013, *Between Islamization and Secession: The Contest for Northern Mali*, <http://www.ctc.usma.edu/posts/between-islamization-and-secession-the-contest-for-northern-mali>, 29.07.2013.
- Hirsch, A., 2012, *Mali braced for military intervention amid fears it could become 'next Somalia'*, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jul/06/mali-braced-military-intervention-somalia?newsfeed=true>, 7.07.2013.
- Lecocq, B., Mann, i inni, 2013, *One Hippopotamus and Eight Blind Analysts: A multivocal analysis of the 2012 political crisis in the divided Republic of Mali*, <http://bamakobruce.files.wordpress.com/2013/04/lecocq-mann-et-al-hippo-directors-cut.pdf>, 29.12.2013.
- Mali: Avoiding Escalation*, 2012, Africa Report N°189, International Crisis Group, s. 7–8.
- Masters, J., *Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM)*, <http://www.cfr.org/world/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717>, 17.07.2013.
- Matsili, B., 2015, *La geopolitique ethnique et securite en Afrique*, Przegląd Geopolityczny, 12, s. 147-158.
- Mben, P.H., J. Puhl, 2013, *'Gates of Hell': Mali Conflict Opens New Front in War on Terror*, <http://www.spiegel.de/international/world/mali-offensive-opens-new-front-in-the-fight-against-terror-a-878750.html>, 17.07.21
- Mben, P.H., Puhl, J., Thielke, T., 2013, *Darker Sides: The Vast Islamist Sanctuary of 'Sabelistan'*, <http://www.spiegel.de/international/world/the-lawless-sahel-offers-a-vast-sanctuary-to-islamist-extremists-a-880056.html>, 17.02.2013.

**Danielewicz, K., 2018, Konflikt zbrojny w Mali w latach 2012–2013 (część I),
Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133.**

- Morgan, A., 2014, *The Causes of the Uprising in Northern Mali*, <http://thinkafricapress.com/mali/causes-uprising-northern-mali-tuareg>.
- Morgan, A., 2013, *Music, Culture and Conflict in Mali, A report for Freemuse*, s. 10–12, <http://freemuse.org/archives/5874>, 19.01.2014.
- Nossiter, A., 2012, *Qaddafi's Weapons, Taken by Old Allies, Reinvalidate an Insurgent Army in Mali*, <http://www.nytimes.com/2012/02/06/world/africa/tuaregs-use-qaddafis-arms-for-rebellion-in-mali.html?pagewanted=all&r=1&>, 3.10.2013.
- Oumar, J., 2012, *Islamists seize Algerian consulate in Mali*, Maghreb, http://maghreb.com/en_GB/articles/awi/features/2012/04/08/feature-01, 1.08.2013.
- Oumar, J., Yahya, M., 2011, *Spread of Libya weapons threatens Sabel*, Maghreb, http://maghreb.com/en_GB/articles/awi/features/2011/09/08/feature-01, 1.08.2013.
- Przybytek, P., 2018, *Koncepcja władzy państwowej i prawa w państwach muzułmańskich i demokratycznych*, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 158-179.
- Ramzi, W., 2012, *Suicide bombing targets Algerian security station*, Maghreb, http://maghreb.com/en_GB/articles/awi/features/2012/03/05/feature-02, 1.08.2013.
- Ramzi, W., Gueye, B., 2013, *Kidnapped Algerian diplomats in new terror tape*, Maghreb, http://maghreb.com/en_GB/articles/awi/features/2013/01/04/feature-01, 1.08.2013.
- Sidibe, O., 2013, *Interview the Malian Crisis*, New Left Review, vol. 84, s. 78-79.
- Vogl, M., 2013, *Bamako, Tuaregs join Gaddafi's mercenaries*, <http://www.bbc.co.uk/news/world-12647115>, 7.07.2013.
- Vriens, L., 2012, *Armed Islamic Group (Algeria, Islamists), (a.k.a. GIA, Groupe Islamique Armé, or al-Jama'ah al-Islamiyah al-Musallaha)*, <http://www.cfr.org/algeria/armed-islamic-group-algeria-islamists/p9154>, 25.07.2013.
- Wilczyński, P. L., 2016, *Uzbrojenie armii państw muzułmańskich i ich przemysł zbrojeniowy. Część I – Afryka*, Przegląd Geopolityczny, 16, s. 59-76.
- Zenin, J., 2014, *West Africa: Nigerians in Gao – Was Boko Haram Really Active in Northern Mali?*, <http://allafrica.com/stories/201401210308.html?page=2>, 23.01.20

Armed conflict in Mali in 2012-2013 (part I)

The aim of the article is to explain the origins and the course of the armed conflict in Mali, launched in January 2012. The Polish armed forces, which together with other European Union countries trained the Malian armed forces, were also involved in resolving this conflict. This conflict is a perfect example of showing the possibilities of terrorist organizations in the face of a weak state, with the passive attitude of the international environment. The war in Mali also shows how the involvement of the international environment into one conflict - in this case in Libya - may have an impact on the destabilization of the security situation in the other country – i.e. in Mali. The article discusses the effects of the collapse of Muammar Gaddafi's dictatorship on the outbreak of the insurrection in Mali, as well as the most important armed organizations involved in the conflict, their role and the effects of several-month rule in the north of Mali. Actions taken by the international community to end the conflict and create conditions for the restoration of democratic rule in Mali were also presented.

Key words: Azawad, Mali, Islamic terrorism, Tuaregs, war.